

zike takó, de je vsakimu moglo serce od veselja poskakovati! — Viditi na cesarskim mostovžu Princa cesarskiga rodú, in okoli Njega le zgolj može iz ljudstva, mestjane, učenike, mlade učence — o kakó se je svet preobrnul — zdaj je še le človek človek postal!

Veselo petje narodnih pesem je do oblakov donelo; krasna muzika je vnmala žilice do človeških sere, meni pa so se solzé po licih ulile ter sim djal: Vsigamogočni Bog! ti si ljudstva zemlje prerodil!

Veliko tavžent ljudi je bilo vkup zbranih in po dokončanih veselji so se vsi v miru razšli.

Na večer je bilo pa zopet novo veselje omišljeno. Zbrala se je vsa armada narodne straže okoli 43 tavžent mož, vsi z orožjem in vsako kardelo s svojim banderam in veliko muziko, nekteri med njimi so pa goréce baklje v rokah deržali, mesto pa je bilo po oknih sploh razsvitljeno. Dve dobri uri so hodili po poglavitnih ulicah (gasah) skozi cesarski dvor in potlej mémo stanovanja nemških poslancov. Ob 11. uri ponoči so tje prišli in poslanci so od časa do časa sérčne nagovore na Dunajsko ljudstvo z okna razglasili, v kterih so zavezo vsih deželá nemških poglavarjev zagotovili in izrekli, de se ne smemo od te do zdaj zadobljene prostosti ne za en tanek las odmakniti. Med temi nagovori je blisk farbniga plamena (bengalisches, griechisches Feuer) vse ulice takó razsvetlil, de smo bili kakor v tretje nebésa zamaknjeni. — Razun narodne straže je bilo pa veliko tavžent Dunajskiga ljudstva vkup privrélo, takó de se je vse terlo. Pa nobeniga policaja, nobeniga soldata ni bilo nikjer viditi in vender se ni ne nar manjši nepake zgodilo. To nam je očitno spričevanje, de verli Dunajčanje razumejo prostost sami ohraniti, ktero so oni s svojo drago kervjó kupili. Kdo se hoče še prederzniti le eno napčno misel od tega verliga ljudstva razodeti! Nehajte tihotapci po malih mestih, posebno v Ljubljani jezike brusiti in pridite sém, de se boste od Dunajčanov učili, kaj de je prostost, in kako žlahten je poklic svobodniga možá, ki se tudi v svoji prostosti mirno in po lepim redú obnaša in svoje dolžnosti spodobno opravlja!

Na Dunaji 6. maliga serpana 1848.

Ambrož.

Dajte nam kruha po pošteni vagi!

„Naj bi se — nam iz Z. iz Gorenskiga pišejo — Novice tudi zató potegnile, de bi bila, kakor v mestih, tako tudi po kmetih gotova tarifa postavljena, koliko de naj ima kruh za prodajo vagati, de bi nas ne goljufali brezvestni ljudje in de bi nam po kmetih še dražjiga kruha ne prodajali, kakor po mestih. Prepričati se, koliko kruh vaga, ki ga na kmetih na prodaj dobimo, — pišejo gosp. — t — sim kupil hleb za 12 kraje., ki je le 2 funta vagal, namesti de bi bil mogel po tačasni Ljubljanski tarifi 2 funta in 20 lotov vagati. Lejte, 20 lotov ložeji je bil, kakor v mestu, kjer je vse dražji! Ali bi ne bilo tedej potreba, de bi bila kerčmarjem in vsim, ki po kmetih kruh na prodaj pekó, tarifa odločena, in de bi kantonske gosposke z vso skerbjó na to gledale, de je pravična mera in vaga!“

Pristavek Vredništva. Ravno med tem, ko smo jeli popraševati in v postavnih bukvah iskati, kakó de s postavno tarifo za kruh po deželi stoji, so se začele prekucije stare vladije. Po novi vladii bojo dobile sretnje ali soseske drugačno napravo, po kteri se bo gotovo tudi na to gledalo, de bo tarifa kruha pravična.

Oglas iz močirja.

(Dalje.)

S kakošnim velikim trudam in terpljenjem se mah obdeluje, le tisti presoditi zamore, kteri je sam skusil. Kakor so vsi tisti, kteri grajšinam veliko tlako delati morajo, usmiljenja vredni, ravno tako je tudi kmet ¹⁾ na močirji milovanja vreden. Zató so rajni milostljivi Cesar Franc I., od modrih mož podučeni in prepričani, veliko tavžent goldinarjev v prid močirniga obdelovanja dovolili, de bi se kmetu pomagalo. Prepričani so bili, de če se hoče močir na vse strani hitro v prid obrniti, je potreba, de se obilna voda iz močirja po velicah in globokih grabnih odteka, de nikjer ne zastaja in stanovitniga močirja ne dela. Ker so veliki, široki in globoki grabni na močirji čez vse koristni, se je že precéj v tem storilo, kmetje so radovoljno grabne poleg svojih njiv in senožet skopali; ker pa nobeniga veliciga grabna v sredi ni bilo, se tudi voda ni iz močirja odtekati mogla, in kmetje so svoje veselje zgubili. Pojdi in poglej na močirji, koliko je grabnov polnih vode, ktera lepe njivice zaliva! Lani je gosposka poskusila, de bi se silo velik graben od Verhnike noter do Ljubljane skozi celi močir dokončal. Pa to delo ni povsod ravno po volji hitro teka imelo, temuč je zastajalo zavoljo mnogoterih vzrokov. ²⁾

Nej se tedej zdej poskerbí, de se velik graben povsod od Verhnike v sredi noter do Ljubljane ob enim času, z celo močjó in hitro, kolikor je moč, pripraven, širok in globok po potrebi dokončá, de se bo potem močirna voda z derečo brez zadržka spraznila iz gosto ležečiga mahú. Potem bojo kmetje tudi radovoljno druge manjši grabne in mostove na svojim svetu delali, posebno, če se jim bo po malim pomagalo, in se bo tudi to, kar je že toliko sto lét zmirej bolj potrebno bilo z neutrudnim prizadevanjem v enim létu, če Bog da, dokončalo.

(Konec sledi.)

Kako bi se slovenski jesik v šole spravil?

(Konec.)

Nar večí težava je, kako in kolikanj naj bi se slovenšina posihmal sploh v šole in pisarnice pripravila; vender se bo moglo to na Dunajskim zboru precej razločiti; torej se je potreba poprej pametno posvetovati, kakó in kaj bi práv bilo. Kar pisarne (kancelije) tiče, so se v ti reči znajdeni možje že oglašili in svetovali. Kar pa šole vtiče, bi djal, de saj prve šolske bukve nove naprave bi mogle večidel vse biti v obéh jezicih spisane, — potem bi se nihče ne mogel pritožiti, de se mu kaka krivica godí. Vender bi se mogel učenik zavezati, vse snovine ali materije slovensko zlagati, ktere bodo v to odločene. Tudi bi se moglo za terdno odločiti, do kdaj morajo nove šolske bukve spisane in pripravljene biti, de se po tem novi red začne. Bolj ko bo slovenšina razcvétala in zorila v Ljubljanskim vesoljnišu ³⁾, večí bo slava domovine. Po

¹⁾ Ne le kmet (Bauer) temuč tudi drugi kmetovavci (Landwirthe) iz Ljubljanskiga mesta, kteri imajo, kakor vsak vé, silno veliko sveta na mahu, Kdor kmeta miluje, naj bo tedej pravičen in naj miluje tudi mestniga kmetovavca.

Vredništvo.

²⁾ Ker se nam pisavec tega sastavka po svojim pravim iménu ni imenoval, ne moremo njegoviga naslednjiga obdolževanja v Novice postaviti, ker, če bi gosposka od njega odgovor terjala, bi ga ji mi imenovati ne mogli. Kdor družiga obdolžuje, se mora imenovati, sicer gré misliti, de se boji očitni odgovor dati in de tedej ni vse resnično. Če nam tedej neznani pisavec svoje pravo imé oznani, bomo natisniti dali, kar smo danes izpustili iz njegoviga sastavka, ker bo tako on, pa ne vredništvo, odgovor dati mogel.

Vredništvo.

³⁾ Bog daj, de bi naše sérčne želje, takó razložno razglašene, ne bile glas vpijočiga v pušavi!

Vredništvo.

tem se bo še le lepota slovenskiga narečja práv razvila in razodéla; — naj ga nihče ne imenuje podnarečja: déblo je, in ne véja; je jédro, in ne pužina ali pa lupina; je samolastna in blaga (žlahna) ruda, ki se nikakor ne smé s čim drugim stopiti in zgubiti. Naših južnih bratov narečje ima veliko medú, pa premalo pôpra; je sicer pripravno za govorníštvo, pa pripravniši za petje; naše ima obojiga v pravni priméri; rezo teče v govoríštvu, kakor bistra Sava; prijazno v pesmi na uho doní, kakor zvonov trijančanje po Slovenskim; naglás na predzadnjim zlogu mu daje velíčanstvo v slovesnim govoru, njegov premik pa svobodo v petji, in lahkoto v poménku. Vse soglasnice so v besedah lepo zverstene, se lahko in gladko, pa vender razločno in krepko izgovarjajo: ne slišiš ne neprijetniga *pf*, ne zmlínčeniga ogerskiga *gy* iz slovensko govorečih ust; ob kratkim: Slovenska beseda ni divjaška ali neolikana, pa tudi ne otročja, ali premeška; ona je postavna in možka, kakor je Slovenec. Ona zaslúži, da se ji med družimi omikanimi jeziki vredin prostor da, kakoršniga je že davnej zaslužila. — S tem pa nočemo nobeniga jezika prezirati, in nobeniga naróda zaničevati; to se Slovincu ne spodóbi. Svét je velika hiša, in vsi naródi v tem poslopji so si bratje; le tedaj je njegoviga Stvarnika visóki namen doséžen, kader bratje v edinosti med seboj živé. — Bolje preudariti, kakó in kedaj naj bi se slovenska beseda v šole spravila, je dobro, tudi zgled svojih slovanskih bratov pred očmi imeti; torej bravam damo predlog, ki ga je gosp. Vocel 3. rožnika v Pragi zbranimu narodnemu odboru bral, in je vsm pričujočim všeč bil. Vediti je pa treba, da ondi je nekoliko drugači, kot pri nas, kér ima česka dežela (tudi po kmetih) némških prebivavcov veliko; torej se je ravnalo, kakó bi oba jezika enake pravice imela. Poglavitne ločine predloga so tedaj te: „Male šole (trivialky) česke v českih, nemške v nemških krajih. V normalnih šolah v českih krajih česko učenje, v četertim klasu pa učenje nemškiga jezika kakor snovina ali predmet (Gegenstand) — to je tako, da se ga vsak lahko naučí; v nemških krajih nemško učenje, v četertim klasu pa nauk českiga jezika. Ravno tako v gimnazijih (latinskih šolah) naj se v českih krajih uče vse snovine (materije) s českim jezikom, v nemških z nemškim; na unih pa tudi nemška beseda in slovstvo, in na tih česka beseda in slovstvo kakor odločene ali dolžnostne snovine (obligatni predmet) v vsih ločinah ali klasih. V vesoljnišu ali vseučilišu je svoboda učenja, torej tudi svoboda besede, v kateri kdo če uči; vender se morata za snovine, ki so pripisane stanovitnemu spraševanju, po dva profesorja postaviti, da bo eden učil (prednošal) česko, drugi nemško. Učenje česke besede v četertim klasu po nemških krajih naj se začne berž od podzimka 1848. léta; tako tudi po nemških gimnazijih; učenje snovin (prednášení predmetů) v českih šolah s českim jezikom pa naj se precej začne le v trivialnih šolah; in v prvih tréh klasih normalnih šol; k létu še le v četertim klasu; po gimnazijih še le čez dve léti. Vender se mora ti dvé léti česka slovnica in česki zlog v vsih gimnazijalnih ločinah kakor vstanovljena ali redna snovina (redni predmet) učiti, da se česka mladina v materni, dosihmal zanemarjeni besedi, uterdi, in da bodo tačas šolske bukve spisane.“ —

Podkorenčan.

Hvala komur hvala gré!

Zavoljo vojske na Laškim, ktera toliko vojakov potrebuje, je letas po Cesarskih deželah velika vojaška nabéra ali rekrutirenga. Tudi Krajnska dežela ima veliko vojakov dati, in z veseljem jo rečemo, da tudi naši fantje po kmetih in mestih radovoljno Cesarjev

glas poslušajo in brez opornosti k orožju skup vréjo. Nekteri Štajarci se sicer zlo s tem bahajo, da bo ob kratkim iz Štajarskiga 1200 prostovoljnikov (Freiwilligen) na Laško odrinilo; tega sicer od Krajnske dežele ne moremo réči, zato ker ni nihče prostovoljne armade skupej poklical — to pa moramo povedati, da naša majhna deželica ima toliko čverstih korenjakov, da sama celi regiment čez in čez dopolni (ki je tedej po pravici domorodni regiment imenovati), in da še da čez 200 mož Štajarskimu in Koroškemu regimentu (Piretovimu in Prohaskatovimu), ki nista v stanu iz svojih ljudi regiment si napraviti; razun tega je veliko veliko Krajncov pri konjiki (Turjaških kirasirjih in Boineburških dragonarjih), pri topništvu (artilarii), pri strelecih (jagrijh), sapérjih in pionirjih. Pač res je tedej, kar je unidan v gosp. Poženčanovi pesmi veseli fant pel:

„Če nisim za vojsko
Kdo drugi pa bo?“

Sicer pa pokoršina fantov do Cesarjeviga poklica v vojaški stan tudi očitno kaže in potrdi, da večí del našiga ljudstva se obnaša, kakor se spodobi in kakor je práv, — in da je le povsod neke podpihovavcov, ki poštenim glave mešajo!

S.

Odgovor.

Ko ste me v Novicah opominjali, da bi svoj pravopis zapustil in Vašiga v slovoslovje vpeljal, je treba, da me kdo svojeglavnosti ne obdolži, tudi očitno odgovoriti in povedati, da bi to ne bilo práv, in zakaj de ne. Vém, da dobro mislite in želite, da bi bilo Slovincam z edinostjo v pisanji pomagano; tudi jez to serčno želim; ali tega mi ne bote odrekli, da tako reč, ki ima velike nasledke, je treba od vsih strani poglédati in potem soditi, kaj je storiti, da bo práv. Pa porečete: „edinost slabim stvarém moč daje, — edinosti nam je treba.“ Res je, da edinost veliko veljá, pa je tudi gotovo, da se kesá, kdor na samo edinost gleda in svojo boljši reč za slabji zaménja; boljši je ločitev kot zgubitev.

Ali bi bilo s tem komu kaj pomagano, ko bi se Vaš pravopis v slovoslovje vpeljal? Vsak slovoslovec ga že tako zna, če le Vaše Novice enkrat prav pogleda. Taciga slovoslovca pa, Vam stavim, če hočete in kolikor hočete, ni med nami, da bi Vaših Novic, ki nam toliko lepiga in dobriga povedó, šene bil pogledal. Slovoslovec pervinske in nadelinske sostave slovensčine si prisvojivši bo vse navadne beséde gladko bral, bodo naj mu pisane po Vaše ali po moje. Pri nenavadnih besedah pa po Vaše pisanih se bo velikrat opotikal, in bodi si Vašiga pravopisa tudi še tako vaje, vender velikrat ne bo vedil, kako besédo izreči, ker imate v samoglasnikih premalo razločka.

Slovenski jezik hočete v kancelije vpeljati, — prav je to, ali ste pa tudi premislili, kako bote po Svojim pravopisu primke, imena vasi in sosésk in marsiktere druge neznane beséde pisali, da jih bote mogli prav brati, da bi jih ljudje razuméli in se Vam ne smejali? — To je po Vašim pravopisu velikokrat clo nemogoče; postavim: možu je primek Podpéznič; bolj razločno ga ne morete pisati, in iz tega pisanja ne morete vediti, da se mora é izreči ne le visoko in zatégnjeno, ampak tudi z zaglasnim *i* (hoch, gedehnt mit nachklingendem *i*), tudi se ne more iz tega véditi, da je v zadnjim onemljen ali pogoltnjen *i* (stummes *i*). Vsakteri ga tako izreče, kakor sim tukaj povedal, le sam gospod ga iz pisma ne bo mogel prav brati, ker po Vašim pravopisu praviga izreka ni mogoče naznaniti. Moj pravopis pa vse to na tanjko razloči. Kar sim v starih bukvah bral (bodi to memo gredé rečeno), da se je pri naših nekdanjih prednikih od možá ločena žena „podpéga“ imenovala, nič več ne dvomim, da so od